

Leszek Adamowicz, *Wprowadzenie do prawa o sakramentach świętych według Kodeksu Prawa Kanonicznego oraz Kodeksu Kanonów Kościołów Wschodnich*, Polihymnia Lublin 1999, ss. 275.

Autor publikacji jest adiunktem w Katedrze Prawa Katolickich Kościołów Wschodnich na Wydziale Prawa Kanonicznego i Świeckiego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego oraz wykłada w Wyższym Seminarium Duchownym Warszawskiej Prowincji Zgromadzenia Najświętszego Odkupiciela (Redemptorystów) w Tuchowie. W pracy naukowej zajmuje się prawem Kościołów wschodnich i ma w tym względzie przygotowanie, ponieważ uzupełnił w Papieskim Instytucie Wschodnim i Papieskim Uniwersytecie Laterańskim w Rzymie. Publikacja,

jak zaznaczył we wstępie Autor, s. 7, *nie pretenduje żadną miarą do miana podręcznika. Jest ona co najwyżej zbiorem materiałów pomocniczych do wykładów z zakresu prawa o sakramentach świętych*. Powyższa deklaracja ks. L. Adamowicza jasno ustawia recenzowaną pozycję wśród innych publikacji. Szkoda jednak, że Autor mając odpowiednie przygotowanie nie zdobył się na większy wysiłek i opublikował dzieło pogłębione i dopracowane, zwłaszcza że nie ma w Polsce tego typu publikacji i profesjonalistów. Z kolei publikacja ks. prof. Edmunda Przekopa z 1976 r. o prawie sakramentalnym Kościołów wschodnich mogła dla Autora stanowić doskonały punkt odniesienia przy opracowaniu. Natomiast prawo sakramentalne Kościoła łacińskiego ma przebogate opracowania autorstwa ks. prof. M. Pastuszki.

W perspektywie wspomnianych opracowań prawa sakramentalnego recenzowane dzieło wypada bardzo blado. Stanowi ono jednak pewną wartość dla czytelnika. Samo zestawienie obok siebie analogicznych norm prawa obu Kodeksów już zasługuje na uznanie, zwłaszcza że nie ma oficjalnego tłumaczenia Kodeksu Kanonów Kościołów Wschodnich. Komentarz zaś do przytoczonych kanonów KPK i KKKW, a dotyczący sakramentu chrztu, bierzmowania, pokuty, Eucharystii, namaszczenia chorych, kapłaństwa i małżeństwa jest syntetyczny i krótki, ale chyba zbyt krótki. Zwraca się w nim uwagę przede wszystkim na zachodzące różnice, bądź akcentuje i wyjaśnia się instytucje i nazwy właściwe dla Kościołów wschodnich. Na wstępie każdego nowego tytułu – części dzieła podaje się najważniejsze źródła prawne i ich skróty. Powołuje się też na nie Autor w treści komentarza. Natomiast odniesienia do literatury i przypisy są nieliczne. Całość więc przedstawia się bardzo ubogo. Także korekta jest dokonana bardzo niestarannie (por. ss. 49, 51, 65).

Wśród prezentowanych przez Autora treści na uwagę zasługuje rozdział *Communicatio in sacris*. Zarówno KPK jak i KKKW zawierają normy dotyczące kwestii współuczestnictwa w rzeczywistościach świętych wiernych katolików i wiernych, którzy należą do innych Kościołów i Wspólnot chrześcijańskich, w sposób szczególny w sakramentach pokuty, Eucharystii i namaszczenia chorych. Komentarz jest oparty nie tylko o kanony obu Kodeksów, ale uwzględniono przede wszystkim Dyrektorium Ekumeniczne i encyklikę Jana Pawła II *Ut unum sint* z 1995 roku. U podstaw współczesnej nauki Kościoła leży zasada, że nie można uznawać współuczestnictwa w świętych czynnościach za środek, który bez zastrzeżeń należałoby stosować dla przywrócenia jedności chrześcijan. Współuczestnictwo to szczególnie zależy – jak stanowi Dyrektorium Ekumeniczne nr 8 – od dwóch zasad: od konieczności zaznaczenia jedności Kościoła i od uczestnictwa w środkach łaski. Względ na zaznaczenie jedności Kościoła najczęściej wzbrania współuczestnictwa. Łaska, o którą należy zabiegać, niekiedy czyni go wskazanym. Zezwolenia, jako wyjątki od zasady, są ściśle określone i zależą od stopnia eklezjalności i sakramentalności istniejącej w innych Kościołach i Wspólnotach chrześcijańskich. Dlatego też niedozwolone współuczestnictwo w rzeczach świętych zagrożone jest przez prawodawcę karami. Słusznie jednak Autor konkluduje, że promulgowane przez Jana Pawła II normy dotyczące współuczestnictwa w realizacji zadania uświęcenia wśród chrześcijan, wyrastając z ducha Soboru Watykańskiego II, stanowi istotny element troski Kościoła katolickiego o realizację celu wskazanego przez Chrystusa, jakim jest zbawienie dusz (s. 47).

Wśród pozytywnych walorów publikacji należy wspomnieć o zamieszczonym na końcu słowniczku niektórych terminów prawnych. Zawiera on 37 wybranych haseł jak np. chryzma, egzarcha, ekskomunika mniejsza i większa, kościół *sui iuris*, myron, protosyncel, schizma, solicytacja itp. Wydaje się, że inicjatywa ks. dra Leszka Adamowicza zasługuje na uznanie, bo wskazuje na potrzebę pogłębienia pewnych nurtów prawych. Należy również zgodzić się z opinią Autora, że współczesny kanonista i duszpasterz nie może nie znać dyscypliny całego Ko-

ściola w zakresie sakramentów świętych. Migracja ludności, łatwość przemieszczania się, nawiązywanie kontaktów przez osoby różnych kultur, religii i obrządków nakazuje głębsze poznanie norm dyscyplinarnych, którymi one się kierują. Zapewne prezentowana pozycja w jakimś stopniu przyczyni się do poznania prawa katolickich Kościołów wschodnich i będzie pomocą w studiach i praktyce pastoralnej dla obu obrządków. Autorowi należy życzyć wytrwałości i pogłębionej kontynuacji na polu norm sakramentalnych.

ks. Henryk Stawniak SDB